EDUSKUNNAN KANSLIA
RIKSDAGENS KANSLI

LAUSUNTO

8.9.2023

Erkki Kurikka
tarkastuspäällikkö
sisäinen tarkastus

Tarkastusvaliokunnalle

Sisäisen tarkastuksen toiminta ja keskeiset havainnot 2022 ja alkuvuonna 2023

1. Sisäisen tarkastuksen tarkoitus

Sisäinen tarkastus on toiminnan kehittämistä tukeva toiminto. Sen tehtävänä on tuottaa ylimmälle johdolle tietoa eduskunnan kanslian sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä johtamisen ja hallinnon riittävyydestä, luotettavuudesta ja toimivuudesta. Käytännössä sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi eduskunnan kanslian toimintaa, taloutta ja hallintoa ja tuottaa ehdotuksia niiden kehittämiseksi.

2. Sisäisen tarkastuksen järjestäminen eduskunnan kansliassa

Eduskunnan kanslia on valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 70 §:n mukaisesti järjestänyt sisäisen tarkastuksen. Kansliatoimikunta on hyväksynyt sisäiselle tarkastukselle ohjesäännön (KTK 19.6.2013 § 6). Ohjesääntö määrittelee eduskunnan kanslian sisäisen tarkastustoimen tarkoituksen ja tavoitteet, tarkastustoimen järjestämisen ja aseman, valtuudet ja vastuut, asiakkaat ja palvelut, työmenetelmät, eettiset toimintaperiaatteet sekä tarkastustoimen käytännön toteuttamistavat. Ohjesääntö käsittelee lisäksi sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen yhteensovittamista sekä sisäiselle tarkastukselle asettavia ammattitaitovaatimuksia ja laadunvalvontaa.

Eduskunnan kanslian sisäisestä tarkastuksesta vastaa sisäisen tarkastuksen yksikkö. Se toimii kanslian muista yksiköistä riippumattomana toimintona kansliatoimikunnan ja hallinnollisesti eduskunnan puhemiehen alaisuudessa. Sisäisen tarkastuksen toiminnan johtamisesta sekä mahdollisten ostopalveluiden hankinnasta, ohjaamisesta ja laadunvalvonnasta vastaa tarkastuspäällikkö. Sisäisellä tarkastuksella ei ole tarkastuspäällikön lisäksi muuta henkilökuntaa, joten tarkastuspäällikkö vastaa myös yksittäisten tarkastushankkeiden toteutuksesta.

Sisäinen tarkastus noudattaa toiminnassaan yleisesti hyväksyttyjä sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja (pl. ulkoista arviointia koskevia standardeja) ja eettisiä periaatteita. Sisäisen tarkastuksen keskeiset toimintaperiaatteet ovat rehellisyys, objektiivisuus, luottamuksellisuus ja ammattitaito.

3. Tarkastukset 2022 ja alkuvuonna 2023

Suositusten toimeenpanon seurantatarkastuksessa tarkoituksen oli selvittää, olivatko aiemmissa tarkastuksissa annetut kehittämissuositukset toteutuneet ja olivatko niiden taustalla olleet poikkeamat korjaantuneet. Avoimia suosituksia tarkastuksen alussa oli vain yksi. Se koski ostopalveluiden hinnantarkistuksia. Sen toteutumisen tarkempi seuranta päätettiin siirtää 2023

loppuvuodesta käynnistyvään hankintatoimen tarkastukseen, kun tiedossa oli uusi hankintasopimusten hallintajärjestelmän käyttöönotto.

Ryhmäkansliarahan käyttöä ja kirjanpitoa tarkastetaan vuosittain eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) velvoittamana. Ryhmäkansliamallissa mukana oleville ryhmille maksetun avustajatuen käyttö ei lähtökohtaisesti kuulunut tarkastusalueeseen. Käytännössä näitäkin kuitenkin tutkittiin, koska varojen käyttöä ei ryhmien kirjanpidossa ole eriytetty tulonlähteittäin.

Kokonaisuutena tarkastellen ryhmäkansliarahan käyttö vuonna 2021 oli pääosin eduskuntaryhmistä annetun lain ja hyväksyttyjen periaatteiden mukaista. Useimpien ryhmien kohdalla poikkeamien määrä jäi vähäiseksi, osalla poikkeamia ei todettu lainkaan. Aiemmissa tarkastuksissa esitetyt toimintatapojen kehittämissuositukset oli otettu hyvin huomioon. Havaitut poikkeamat tai epäselvyydet olivat luonteeltaan enimmäkseen teknisiä ja euromääräisesti vähäisiä.

Havaitut ryhmäkansliarahan käyttöön liittyvät epäselvyydet ja poikkeamat liittyivät edelleen valtaosin kansanedustajien tapaamisilmoituksiin. Useissa eduskuntaryhmissä tapaamisilmoituksia oli julkaistu vuoden 2022 aluevaaleihin liittyvän ilmoittelukiellon aikana. Myös tapaamisilmoitusten sisällössä todettiin periaatteiden vastaisia elementtejä, muun muassa kaupallisen toiminnan mainontaa ja puolueen kuntavaalilogon näkyvillä oloa. Eräissä edustajien tapaamisilmoituksissa ei ollut kysymys järjestystä kansalaistapaamisesta, vaan ensisijaisena tarkoituksena oli esittää joulu- tms. tervehdys.

Ryhmäkansliarahan käyttöön liittyvänä poikkeamana todettiin myös erään ryhmän kohdalla useampia tapauksia, joissa ryhmän varoista oli maksettu palveluhankinnoista, jotka olisivat kuuluneet puolueen maksettaviksi. Yhteissumma on vähäinen, mutta sisäisen tarkastuksen suosituksen mukaisesti se oli määrä palauttaa ryhmälle.

Tarkastuksessa havaitut tekniset poikkeamat ilmenivät yleisimmin kirjanpidon tositteiden ja niiden liitteiden sekä tositemerkintöjen puutoksina.

Ryhmäkansliarahan vuoden 2022 käyttöä koskeva tarkastus on parhaillaan käynnissä.

Hyväksytyn tarkastusohjelman ulkopuolisena toimeksiantona sisäinen tarkastus laati turvallisuuteen liittyvän selvityksen (merkitty salassa pidettäväksi julkisuuslain (621/1999) 24.1 §:n 7 kohdan nojalla).

Jatkuvuuden hallintaa koskeva tarkastus on parhaillaan käynnissä. Sen tavoitteena on varmistua siitä, että eduskunnan työn kannalta keskeisissä toiminnoissa on varauduttu riittävin ja toimivin järjestelyin mahdollisiin toiminnan keskeytyksiin ja häiriöihin. Tarkastus kohdistuu normaalioloissa ilmenevien häiriöiden ehkäisemiseen ja hallintaan. Poikkeusolojen toiminta on rajattu tarkastuksen ulkopuolelle. Työn tuloksista raportoidaan vuoden loppuun mennessä.

4. Konsultointi

Tarkastusten ohella sisäinen tarkastus antoi vuoden mittaan neuvontaa kanslian muille yksiköille ja eduskuntaryhmien ryhmäkanslioille sisäisen valvonnan kysymyksissä. Sisäinen tarkastus myös valmisteli kanslian johtoryhmän hyväksyttäväksi sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuman. Se sisältyy kanslian toimintakertomukseen. Arviointi- ja vahvistuslausuman mukaan eduskunnan kanslian sisäisen valvonnan arvioidaan olevan toiminnan laajuuteen nähden asianmukaista.

Arviointi- ja vahvistuslausumassa pannaan merkille eduskunnan kanslian riskienhallintaan kohdistunut kehitystyö. Turvallisuusosasto, joka ohjaa kanslian riskienhallintaa, on kansliatoimikunnan vuonna 2021 tekemän päätöksen mukaisesti kehittänyt ja systematisoinut riskienhallintamenettelyitä. Uusi osallistava riskienhallinnan toteutustapa ja sitä tukeva järjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2022. Turvallisuusosaston fasilitoimissa työpajoissa kartoitettiin ja arvioitiin osastojen, yksiköiden, toimintojen ja tapahtumien riskejä. Näkökulmana oli jatkuvuuden turvaaminen. Haasteena on nivoa riskiajattelu osaksi osastojen juoksevaa toimintaa.

Tietoturvallisuuden painopiste 2022 oli ja on edelleen jatkuvuuden kehittämisessä ja varautumisessa. Edellisten vuosien kehitystoimet tuottivat tuloksia eikä merkittäviä tietoturvapoikkeamia esiintynyt. Henkilöstön ja edustajien tietoturvatietoisuutta nostettiin erilaisin koulutuksin. Tietoturvaperiaatteita myös tiukennettiin. Verkkohäirinnän kohteeksi joutuneita varten perustettiin tuki- ja neuvontapalvelu.

Tietosuojaa kehitettiin eduskunnan kansliassa ottamalla tietosuoja osaksi kanslian turvallisuusjohtamisjärjestelmää ja riskienhallintaa.

Toimenpiteitä tietojärjestelmien häiriöttömyyden ja käytettävyyden parantamiseksi ja mobiilikäytön helpottamiseksi jatkettiin myös 2022. Etätyön suosion kasvu antaa aiheen miettiä ratkaisuja eduskunnan tilankäytön tehostamiseksi.

Ilmoittajansuojelulain velvoittamana myös eduskunnan kanslia otti kuluvan vuoden maaliskuun lopussa käyttöön sisäisen ilmoituskanavan väärinkäytöksistä ilmoittamiseen. Kanavaa käyttäen henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee väärinkäytöksen tai jolla on perusteltu epäilys asiasta, voi ilmoittaa havainnoistaan eteenpäin. Ilmoittajansuojelulain keskeisenä lähtökohtana on sen varmistaminen, että arkaluonteisista asioista voi ilmoittaa turvallisesti ja luottamuksellisesti. Kanava on tarkoitettu ilmoittajansuojelulaissa mainittuja alueita koskeville väärinkäytösilmoituksille. Ilmoituksen voi tehdä henkilö, jolla on voimassa oleva virka- tai työsuhde eduskunnan kansliassa. Ilmoituksia vastaanottavat ja käsittelevät kanslian tarkastuspäällikkö ja tietosuojavastaava.

Sisäiseen ilmoituskanavaan ei ole toistaiseksi tullut ilmoituksia, mikä johtunee päätöksestä rajata kanavan käyttö toistaiseksi ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuuluviin ilmoituksiin. Kansliassa on kuitenkin käynnistynyt hanke sähköisen turvallisuusilmoitusmenettelyn ja sitä tukevan prosessin aikaansaamiseksi. Se mahdollistaa luottamukseen perustuvan ilmoittamisen ja puuttumisen menettelyt myös epäasiallisen kohtelun ja häirinnän kohteelle. Ilmoitusmenettelyn tueksi luodaan prosessi, jonka keskiössä on epäasiallisen kohtelun ja häirinnän ennaltaehkäisyn, tunnistamisen, puuttumisen ja jälkihoidon järjestelyiden varmistaminen.

5. Yhteistyö tilintarkastajien kanssa

Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteiden mukaisesti tarkastuspäällikkö huolehtii eduskunnan kanslian ja eduskunnan tilintarkastajien välisen yhteistyön koordinoinnista ja sen edellyttämästä riittävästä yhteistyöstä ja yhteydenpidosta tilintarkastajien kanssa. Koordinoinnilla pyritään varmistamaan, että tarkastustoiminta on riittävän kattavaa ja ettei päällekkäistä työtä tehdä.

Sisäisen tarkastuksen ja eduskunnan tilintarkastajien välinen yhteistyö jatkui hyvänä myös vuonna 2022.